

VZORKY HLINY

Vzorky hlíny z lokalít Bojnice-Prepoštská jaskyňa, Diviaky nad Nitricou (A-17567) a Koš-Katkej kopec

Vrečko hlíny. Na prvý pohľad nie príliš pútavé, pritom však nesmierne hodnotné. Také sú i archeologické vzorky hlíny pochádzajúce z vopred vytipovaných archeologických objektov, ako sú výplne jám, ohnísk, pecí, smetísk, skládok, priekop, žump či jám po stĺpoch, hroboch a podobne. Odoberajú sa sterilne v závislosti od

kontextu a typu výskumných otázok, na ktoré je potrebné odpovedať, zámerné za účelom ďalšej analýzy. Pôdy zachované v sedimentoch a útvaroch môžu poskytnúť jedinečný pohľad na prostredia v minulosti, krajinu a ojedinelé udalosti, napríklad záplavy, odlesňovanie, erózia alebo požiare.

Vzorky hlíny zo steny dechtovej pece z lokality Koš-Katkej kopec

Aj metóda odoberania vzorky je veľmi dôležitá. V priebehu rokov sa vyvíja, pôvodne sa vzorky odoberali do plátenných alebo papierových vrieciek, dnes sú nádoby z plastu alebo skla. Evidenčný údaj na nich musí zaznamenať, z akého objektu sa vybrali, z akej hĺbky a kontextu. Starostlivo odobraté vzorky sa zvyčajne skladujú vo vhodných podmienkach, kým sa nerozhodne o ich spracovaní. Prvotné informácie definujú zloženie a štruktúru pôdy, geoarcheológovia dľa-

lej analyzujú chemické a fyzikálne vlastnosti pôdy, ale i to, či na danom mieste žili ľudia. V prípade potvrdenia antropogénneho charakteru je možné rekonštruovať pôvodné využitie daného priestoru človekom: napríklad prítomnosť ohniska, podlahy a podobne sa určuje pomocou mikromorfologickej analýzy. Hlina obsahuje rôzne makro čiastočky, zvyšky pestovaných rastlín a burín alebo živočíchov.

Vzorka hliny z lokality Diviaky nad Nítrickou
(Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, Zbierkový fond, Archeológia, e. č. A-17567)

Spomedzi viacerých špecializovaných typov spracovania je flotácia pôdy, teda preplavovanie cez rôzne druhy sít, tou najbežnejšou technikou. Metóda sa používa najmä pri vzorkách väčšieho objemu. Hlina sa najskôr preoseje nasucho cez sito s väčšími okami, aby sa zachytili drobné predmety, napríklad artefakty (kúsky keramiky skla, železné predmety), alebo kostičky zvierat či skameneliny. Potom sa nasype do nádrže s vodou a táto masa sa preleje cez sito, ktoré zachytí čiastočky určitej veľkosti. Takto sa môže vzorka preplavovať cez sitá rôznych veľkostí podľa potreby. Zachytené čiastočky, artefakty (kamenné výrobky, keramika, sklo...) a ekofakty (obilné zrná, peľové zrná, drevené uhlie, mušle...), sa

nechajú usušiť a následne sa skúmajú pod mikroskopom – analyzujú ich špecialisti, v prípade čiastočiek pochádzajúcich z rastlín, alebo drobných živočíchov, archeobotanici, palynológovia, malakológovia/konchológovia, paleoentomológovia, v prípade zvieracích a ľudských kostí osteológovia a antropológovia. Rastlinné zvyšky pochádzajúce z minulých prostredí odhaľujú dôležité informácie o tom, aké druhy plodín v danom období rástli, aké plodiny pestovali ľudia, kedy a ako ich zberali či pestovali a následne spracovávali, skladovali a konzumovali. Drevené uhlie alebo kúsky dreva zase poskytujú informácie o možných zdrojoch paliva, používaných surovinách a miestnych lesných zdrojoch.

Vzorka hliny premiešanej s travertínom z Prepoštskej jaskyne, Bojnice

Hlina, pôda je pre archeológov významný prírodný zdroj poznania. Vďaka archívnej funkcii v sebe ukrýva množstvo dôležitých informácií o prírodných procesoch v minulosti, o prírodných podmienkach a v neposlednom rade o činnosti človeka. Nielen z tohto dôvodu sa archeoló-

govia čoraz častejšie snažia počas archeologických výskumov odoberať pôdne vzorky rozumne a metodicky, nezabúdajúc ich archívovať. Aj pôda – ako archív informácií – sa totiž podieľa na záchrane kultúrneho dedičstva a pomáha ho zachovávať pre súčasné i budúce generácie.